

ZAŠTITA I ZDRAVLJE NA RADU ZAPOSLENIH U MEDIJIMA S ASPEKTA PSIHOSOCIJALNIH RIZIKA

*Iza kamere ispred zdravlja:
Novinarski životni vijek
u sjenci rizika*

Februar 2024.

Priredili:

Dražen Đurašković i Đina Janković

Dizajn i štampa:

DPC Podgorica

Tiraž:

50 kom

Ovaj dokument kreiran je u okviru projekta „Iza kamere ispred zdravlja: Novinarski životni vijek u sjenci rizika“, koji realizuju Mreža za afirmaciju društveno odgovornog poslovanja (MADOP) i Udruženje zaštite na radu Crne Gore (UZNR CG) u saradnji sa Sindikatom medija Crne Gore. Projekat je podržan od strane Građanske alijanse (GA) u okviru programa “Bez nekažnjivosti za kršenje i povredu ljudskih prava u Crnoj Gori - IPA/2022/439-819” koji finansira Evropska unija, a kofinansira Ministarstvo javne uprave.

“Sadržaj ovog dokumenta isključiva je odgovornost MADOP-a i ne odražava nužno stavove GA, Evropske unije ili Ministarstva javne uprave.”

SADRŽAJ

Predgovor	2
Uvod	3
Zaštita i zdravlje na radu: Analiza normativnog okvira	4
Istraživanje: Bezbjednost na radnom mjestu	8
Integrirani model bezbjednosti	9
Pravna bezbjednost	9
Psihološka sigurnost	10
Procjene rizika u medijskoj industriji	12
Informisanost zaposlenih o zaštiti na radu	14
Zaključci i preporuke	19

PREDGOVOR

Studija koja je pred vama nastala je kao sublimacija istraživanja u okviru projekta "Iza kamere ispred zdravlja: Novinarski životni vijek u sjenci rizika". Cilj ovog projekta bio je duboko istražiti psihosocijalne rizike koji utiču na kvalitet života, zdravlje i dužinu životnog vijeka novinara u našoj zemlji. Neophodno je naglasiti da je ovo istraživanje prvo ovakve vrste rađeno u Crnoj Gori.

Glavni ciljevi projekta obuhvatali su podizanje svijesti javnosti o psihosocijalnim rizicima kojima su zaposleni u medijima izloženi, zagovaranje zaštite novinara i unaprjeđenje radnih uslova, te jačanje demokratije i vladavine prava u Crnoj Gori. Kroz analizu stresa, pritiska, prijetnji i drugih oblika rizika kojima su novinari izloženi u svom svakodnevnom radu, ovaj projekat je nastojao da osvijetli dublje slojeve problema i podstakne na konkretna rješenja.

Zaposleni u medijskim organizacijama svjesni su značaja zaštite zdravlja, međutim, ističu nedostatak podrške u tom smislu od strane poslodavaca. Ova studija ima za cilj da istakne hitnost reakcije i potrebu za zaštitom novinara, budući da većina njih napušta profesiju, a novinari, poznato je, imaju kraći životni vijek od drugih. Uzroci stresa su povezani s profesijom, ali i lošim radnim uslovima u medijima, što je pokazalo i ovo istraživanje.

Preporuke psihologa i stručnjaka za zaštitu i zdravlje na radu ističu potrebu za psihološkom podrškom i edukacijom zaposlenih. Međutim, do sada nije bilo dovoljno uslova ili volje za sprovođenje istih.

Egzaktni podaci i nalazi do kojih smo došli, ukazuju na sistemske manjkavosti u sprovođenju cilja – zaštite zdravlja zaposlenih - od izostanka snažne političke volje, koordinisanog multisektorskog pristupa i adekvantih mehanizama za njegovo praćenje i kontrolu.

Zaključci i preporuke ističu važnost zaštite i zdravlja na radu u medijskom sektoru iz više aspekata. Prvo, bezbjednost zaposlenih je od presudnog značaja, posebno u situacijama kada novinari rade na terenu izloženi različitim rizicima. Osim toga, zaštita i zdravlje na radu doprinose očuvanju slobode medija, sprečavajući bilo kakve oblike prijetnji ili napada na novinare. Konačno, organizacije u medijskom sektoru koje ozbiljno pristupaju procjeni rizika i zaštiti i zdravlju na radu, čuvaju ne samo svoje zaposlene, već i svoju reputaciju i integritet.

Preporuke koje proizlaze iz ovog istraživanja obuhvataju obuku i edukaciju zaposlenih, razvoj bezbjednosnih protokola, osiguranje adekvatne zaštitne opreme, psihološku podršku, pravnu zaštitu, kontrolu kvaliteta postojećih Akata o procjeni rizika, promovisanje kulture bezbjednosti i imenovanje zaposlenih za zaštitu i zdravlje na radu.

Ova studija predstavlja korak ka boljem razumijevanju kompleksnosti novinarske profesije u našoj zemlji i pruža osnovu za dalje djelovanje u cilju zaštite novinarskih prava i slobode medija. Njeni rezultati su ključni kako za donosiocje odluka, tako i za širu javnost, jer nas upućuju na hitnu potrebu za promjenama koje će osigurati sigurno okruženje za novinarski rad i očuvanje demokratskih vrijednosti u našem društvu.

Zaštita i zdravlje na radu igra ključnu ulogu u stvaranju sigurnog, zdravog i produktivnog radnog okruženja. Podrazumijeva obezbjeđivanje uslova na radu koji ne dovode do povreda na radu, profesionalnih bolesti i bolesti u vezi sa radom i koji stvaraju pretpostavke za punu fizičku i psihičku zaštitu zaposlenih. Adekvatno sprovođenje mjera zaštite i zdravlja na radu ne samo da štiti zaposlene od povreda i profesionalnih bolesti, već i doprinosi povećanju produktivnosti, smanjenju troškova i poboljšanju radne motivacije. Poslodavci koji se ozbiljno odnose prema zaštiti i zdravlju na radu stvaraju radno okruženje u kojem zaposleni osjećaju sigurnost i podršku. U Crnoj Gori ovoj se oblasti ne pridaje dovoljno značaja, naročito u oblasti medija, koja je u fokusu ove publikacije.

Iako je prvobitna intencija istraživanja bila identifikovati profesionalne bolesti i utvrditi prosječan radni i životni vijek zaposlenih u medijima, to nije bilo moguće metodološki izmjeriti, jer nijedna državna institucija ne vrši prikupljanje i klasifikaciju tih podataka, koji bi doveli do čvrstih indikatora i zaključaka¹.

Takođe, istraživačko polje sveobuhvatne zaštite i zdravlja na radu u medijskoj industriji je potpuna nepoznanica i do sada nije bilo istraživačkih poduhvata koji bi mapirali postojeće stanje, identifikovali potencijalne probleme i dali preporuke. Više pokušaja da se ova tema nametne u pregovorima sa poslodavcima iz medijskog sektora nisu urodili plodom. Zbog toga je istraživački poduhvat još izazovniji, jer ne postoji uporedna analiza u odnosu na raniji period. Imajući to u vidu, neophodno je, koristeći različite istraživačke metode, utvrditi postojeće stanje iz različitih uglova.

It tog razloga istraživanje se odvijalo u nekoliko faza:

- *Desk istraživanje* - kvalitativna analiza sekundarnih dokumenata, zakonskih propisa, međunarodnih standarda, novinskih članaka, zvanične statistike državnih institucija;

- *Istraživanje sa zaposlenima u medijima* - korišćenjem upitnika na namjernom uzorku ispitani su stavovi i znanja o zaštiti na radu među zaposlenima u medijima;

- *Fokus grupe* - s novinarima i drugim medijskim profesionalcima, u kojima je učestvovalo 20 ispitanika.

- *Dubinski intervjui* sa stručnjacima iz oblasti zaštite i zdravlja na radu.

Kombinacija ovih različitih istraživačkih metoda pruža uvid u ovo nepoznato stanje i postavlja temelje za buduće aktivnosti na ovom polju, koje treba zajednički da realizuju sindikat koji okuplja novinare i druge medijske profesionalce i strukovna udruženja zadužena za zaštitu na radu. Rezultat ovog rada je set preporuka koje bi unaprijedile situaciju u ovoj oblasti i poboljšale osnove za socijalni dijalog po ovom pitanju.

¹ Dopisi su upućeni Institutu za javno zdravlje, Upravi za statistiku Monstat, Fondu za penzijsko-invalidsko osiguranje i Fondu za zdravstveno osiguranje. Takođe, ni esnafska udruženja ne vrše prikupljanje te vrste podataka o članstvu.

ZAŠTITA I ZDRAVLJE NA RADU:

Analiza normativnog okvira

Zaštita i zdravlje na radu odnosi se na skup mjera i pravila usmjerenih na obezbjeđivanje sigurnosti, zdravlja i dobrobiti zaposlenih tokom obavljanja radnih aktivnosti. Ovaj koncept ima za cilj smanjenje rizika od nesreća, povreda i profesionalnih bolesti na radnom mjestu. Koncept je multidimenzionaran i obuhvata različite aspekte:

Preventivne mjere: Ovo uključuje identifikaciju potencijalnih opasnosti na radnom mjestu i preduzimanje mjera kako bi se spriječile nesreće ili povrede. To može uključivati edukaciju zaposlenih o sigurnosnim postupcima, redovne kontrole radnog okruženja i korišćenje odgovarajuće zaštitne opreme.

Obuka i osposobljavanje: Zaposleni treba da budu edukovani o sigurnosnim procedurama, rukovanju opremom i identifikaciji potencijalnih opasnosti.

Zaštitna oprema: Ovo uključuje korištenje odgovarajuće zaštitne opreme u skladu sa rizicima kojima su zaposleni izloženi.

Organizacija radnog okruženja: Pravilno organizovan radni prostor može smanjiti rizik od nesreća, što uključuje uredno označene prolaze, pravilno skladištenje opreme, dobru rasvjetu i ventilaciju.

Zakonski okvir: Većina zemalja ima zakone i propise koji regulišu zaštitu na radu. Ovi propisi postavljaju standarde za sigurnost i zdravlje na radu te propisuju odgovornosti poslodavaca i zaposlenih.

Prva pomoć: Neophodno je imati osoblje koje je osposobljeno za pružanje prve pomoći i osigurati pravilno opremljene kutije za prvu pomoć.

Cilj zaštite i zdravlja na radu nije samo sprječavanje nesreća, već i očuvanje zdravlja zaposlenih i povećanje produktivnosti. Poslodavci su odgovorni za sprovođenje i održavanje sistema zaštite i zdravlja na radu, ali i zaposleni imaju odgovornost da se pridržavaju sigurnosnih pravila kako bi očuvali svoju i sigurnost kolega.

Jedan od relevantnih međunarodnih dokumenata o zaštiti na radu je "Konvencija o sigurnosti i zdravlju na radu, 1981. (br. 155)" Međunarodne organizacije rada (ILO) i njena prateća "Preporuka o sigurnosti i zdravlju na radu, 1981. (br. 164)". Konvencija o sigurnosti i zdravlju na radu iz 1981. (br. 155), koju je usvojila Međunarodna organizacija rada (ILO), propisuje principe za države članice da uspostave nacionalne politike, sprovode sistemsku procjenu rizika i preventivne mjere kako

bi se osigurala bezbjednost, zdravlje i dobrobit zaposlenih na radnom mjestu. Ona ističe važnost obrazovanja, obuke, konsultacija sa zaposlenima i poslodavcima, te obavještanja o nesrećama na radu i profesionalnim bolestima, sa sveobuhvatnim ciljem njegovanja sigurnog i zdravog radnog okruženja. Pored toga, Međunarodna organizacija za standardizaciju (ISO) je razvila nekoliko standarda koji se odnose na zdravlje i sigurnost na radu, kao što je ISO 45001:2018, koji je međunarodni standard za sisteme upravljanja zdravljem i bezbjednošću na radu.

Evropska unija ima nekoliko direktiva koje se odnose na sigurnost i zdravlje na radu. Jedna od ključnih direktiva je „Okvirna direktiva 89/391/EEC o uvođenju mjera za podsticanje poboljšanja sigurnosti i zdravlja zaposlenih na radu“. Ova direktiva, usvojena 1989. godine, postavlja opšta načela za prevenciju profesionalnih rizika i zaštitu sigurnosti i zdravlja zaposlenih unutar Evropske unije, kao što su obaveze poslodavaca da preduzmu mjere neophodne za sigurnost i zaštitu zdravlja zaposlenih, uključujući procjenu rizika i sprovođenje preventivnih mjera, ali i obavezu zaposlenih da sarađuju sa poslodavcem po pitanjima bezbjednosti i zdravlja.

Takođe, poslodavci moraju sprovoditi sistematsku procjenu rizika koja treba da identifikuje postojeće i potencijalne rizike, procijeni njihov značaj i pruži osnovu za sprovođenje preventivnih mjera. Dalje, zaposleni imaju pravo na informacije i konsultacije o pitanjima sigurnosti i zdravlja. Poslodavci moraju obezbijediti zaposlenima adekvatnu obuku i informacije o sigurnosti i zdravlju na radu, uključujući rizike povezane s njihovim radom i mjere preduzete za ublažavanje tih rizika. Isto tako, direktiva propisuje da poslodavci moraju imenovati kompetentna lica koja pomažu u sprovođenju tih mjera.

Ove mjere, navedene u Okvirnoj direktivi, postavljaju temelje za sveobuhvatan pristup upravljanju bezbjednošću i zdravljem na radu unutar EU, naglašavajući prevenciju, procjenu rizika, uključivanje zaposlenih i prilagođavanje rada individualnim potrebama. Od država članica se traži da implementiraju ove principe kroz svoje nacionalno zakonodavstvo. U Crnoj Gori, zaštita na radu regulisana je zakonima, podzakonskim aktima i drugim propisima koji su djelimično usklađeni s evropskim standardima u ovoj oblasti, a ključni su Zakon o radu i Zakon o zaštiti i zdravlju na radu.

Zakonom o zaštiti i zdravlju na radu („Službeni list CG“, broj 34/14 i 44/18), propisano je da se zaštita i zdravlje na radu obezbjeđuje i sprovodi primjenom savremenih tehničko-tehnoloških, organizacionih, zdravstvenih, socijalnih i drugih mjera i sredstava zaštite u skladu sa ovim zakonom, drugim propisima, ratifikovanim i objavljenim međunarodnim ugovorima. Navedenim zakonom precizirano je da zaštita i zdravlje na radu podrazumijeva obezbjeđivanje uslova na radu koji ne dovode do povreda na radu, profesionalnih bolesti i bolesti u vezi sa radom i koji stvaraju pretpostavke za punu fizičku i psihičku zaštitu zaposlenih. Shodno članu 3 ovog zakona, zaštita i zdravlje na radu je djelatnost od javnog interesa. Obaveza poslodavca je da donese i posjeduje akt o procjeni rizika, za sva radna mjesta procijeni rizike, utvrdi način i mjere za otklanjanje rizika i obezbijedi njihovo sprovođenje. Zakon o zaštiti i zdravlju na radu prepoznaje obavezu poslodavca o imenovanju predstavnika zaposlenih za zaštitu i zdravlje na radu, koji mora biti informisan o pravima i obavezama koje se odnose na zaštitu i zdravlje na radu i na taj način mu omogućiti pristup:

- procjeni rizika, prevenciji i mjerama zaštite i zdravlja na radu, uključujući i one rizike sa kojima se suočavaju;
- odlukama o mjerama zaštite i zdravlja na radu koje se moraju preduzeti, kao i ako je potrebno o sredstvima i opremi lične zaštite na radu koja se koristi;
- evidencijama i izvještajima o povredama na radu koje su za posledicu imale odsustvo zaposlenog sa rada duže od tri radna dana;
- izvještajima o povredama na radu svojih zaposlenih;
- podacima nastalim iz mjera i radnji inspeksijskih i drugih organa nadležnih za zaštitu i zdravlje na radu.

Iako zakon predviđa dobre mehanizme, iz Unije slobodnih sindikata Crne Gore, vide brojne manjkavosti.

„Ono na šta Unija slobodnih sindikata Crne Gore godinama unazad ukazuje jeste potreba daljeg usaglašavanja ovog zakonskog rješenja sa direktivama EU kada je u pitanju regulisanje postupka izbora predstavnika zaposlenih za zaštitu i zdravlje na radu u vezi sa čim, iz nejasnih razloga, ne postoji volja na strani donosioca odluka i poslodavaca. Takođe, godinama unazad ukazujemo na potrebu revidiranja Pravilnika o sadržini i načinu izdavanja izvještaja o povredi na radu (koji datira iz 1993. godine) kako bi se jasnije, preciznije i nedvosmisleno propisao način izdavanja izvještaja i pojednostavila procedura.“²

Takođe, postoji potreba da se Zakon o zaštiti i zdravlju na radu dodatno unaprijedi odredbama koje bi regulisale zaštitu i zdravlje na radu zaposlenih koji rade od kuće, odnosno na daljinu.

„U konačnom, postoji još niz podzakonskih akata koji zahtijevaju reviziju i upodobljavanje sa promjenama na tržištu rada, odnosno potrebama sadašnjeg trenutka.“³

Takođe, Vlada Crne Gore je 2022. godine usvojila i **Strategiju za unapređenje zaštite i zdravlja na radu (2022-2027)**, koja sveobuhvatno određuje situaciju zaštite i zdravlja na radu u Crnoj Gori i definiše mjere koje treba preduzeti u pravcu razvoja ove oblasti.

„Strategijom su definisani ciljevi i aktivnosti, kao i mjere za unapređenje zaštite i zdravlja na radu. Navedena strategija treba da obezbijedi plan djelovanja u oblasti zaštite i zdravlja na radu, kroz međusektorske aktivnosti, koje vodi Ministarstvo rada i socijalnog staranja, u saradnji sa drugim institucijama koje se u određenim segmentima bave ovom oblašću u pravcu sprovođenja strateških ciljeva Evropske unije i Međunarodne organizacije rada u ovoj oblasti. Veoma važnu ulogu u oblasti zaštite i zdravlja na radu ima socijalni dijalog“, navodi se u Strategiji.

Iz Unije slobodnih sindikata ipak ukazuju i na nedostatak adekvatnog institucionalnog okvira, koji bi, između ostalog, i na bolji način pratio stanje u ovoj oblasti.

² Intervju, zamjenica generalnog sekretara Unije slobodnih sindikata, Ivana Mihajlović, 23.01.2024.

³ Ibid.

„USSCG godinama insisira da Vlada Crne Gore donese odluku o formiranju referentne ustanove, poput Zavoda za medicinu rada koja bi bila nadležna da, pored ostalog, utvrđuje i verifikuje profesionalna oboljenja budući da takva institucija u Crnoj Gori ne postoji i da decenijama naši zaposleni nijesu u mogućnosti da dokažu profesionalno oboljenje niti da uživaju bilo koje pravo koje bi po tom osnovu mogli da ostvare. Takođe, apelujemo na neophodnost prikupljanja podataka o povredama na radu i profesionalnim oboljenima budući da jedinstvena statistika u tom pogledu ne postoji.“⁴

Implementacija zakonodavstva: Dugogodišnji sveprisutni problem u Crnoj Gori kada je u pitanju zakonodavni okvir koji na posredan ili neposredan način reguliše pitanja iz rada i po osnovu rada predstavlja neadekvatna primjena tog okvira i izostanak odgovornosti onih koji svojim postupanjem ili nepostupanjem izigravaju zakon, odnosno urušavaju pravnu sigurnost i vladavinu prava. Takva je situacija i kada je u pitanju primjena Zakona o zaštiti i zdravlju na radu i podzakonskih akta iz ove oblasti.

„Većina poslodavaca u Crnoj Gori i dalje posmatra ulaganje u mjere zaštite i zdravlja na radu kao trošak, a ne kao investiciju koja se višestruko isplati. Stoga nas raduje činjenica da je kao jedno od završnih mjerila za zatvaranje Poglavlja 19 u pregovorima sa EU prepoznato djelotvorno sprovođenje zakonodavstva u praksi. U prvom redu, za djelotvorno sprovođenje potrebno je dalje jačanje kadrovskog i institucionalnog kapaciteta inspeksijskih organa ali i dalja edukacija kako zaposlenih, tako i poslodavaca o značaju ovih pitanja“⁵.

---

4 Intervju, zamjenica generalnog sekretara Unije slobodnih sindikata, Ivana Mihajlović, 23.01.2024.

5 Ibid.

ISTRAŽIVANJE: _____

Bezbjednost na radnom mjestu

Bezbjednost na radnom mjestu u medijskom sektoru ima svoje specifičnosti koje proizlaze iz prirode djelatnosti. O bezbjednosti na radnom mjestu uglavnom se govori kroz prizmu fizičkih napada, prijetnji i uvreda, što i ne čudi, jer samo tokom 2023. godine Sindikat medija Crne Gore je u okviru monitoringa bezbjednosti novinara u bazu podataka mreže SafeJournalist.net evidentirao čak 16 incidenata kojima su zaposleni u medijima bili izloženi. Među njima čak i tri prijetnje smrću. Tokom 2021. i 2022. taj broj je bio još i veći i evidentirano je 56 prijetnji, napada i uvreda upućenih predstavnicima „sedme sile“.

Međutim, takozvana *integrisana bezbjednost* ili kako ga neki nazivaju *održivo novinarstvo*, podrazumijevaju mnogo više od fizičke bezbjednosti. Ona uključuje sve one aspekte koji omogućavaju da se zaposleni u medijima osjećaju sigurno na svom radnom mjestu, bez obzira gdje trenutno obavljaju posao. Redakcije i medijske organizacije širom svijeta već su prihvatile ovaj koncept i rade na unapređenju svih aspekata koji ga čine, a to su: fizička bezbjednost, sigurnost na terenu, digitalna, psihološka, pravna sigurnost, procjene rizika. Odnosno sve ono što obezbjeđuje da zaposleni u medijima budu u mogućnosti da se bez straha i uz snažnu podršku posvete onome što im je posao a to je: potraga za istinom. U Crnoj Gori ovaj model još nije zaživio, te ne postoje stabilni servisi podrške i razumijevanje bezbjednosti u širem kontekstu od strane većine medijskih aktera u državi. Sindikat medija Crne Gore, kao najveća medijska organizacija, prvi put je 2022. godine počeo sa radom na proširenju koncepta bezbjednosti na oblast pravne i psihološke sigurnosti.

Dio poslodavaca u medijima ima određene aktivnosti na polju zaštite i zdravlja na radu i dio zaposlenih je pohađao određene obuke. Međutim, one su se uglavnom svodile na prvu pomoć, zaštitu od požara i upoznavanje sa normativnim okvirom, dok drugi aspekti bezbjednosti za sad nisu adresirani.

Stručna lica za zaštitu na radu, koja je poslodavac imenovao da se bave ovim pitanjima, naglašavaju da su edukacije iz oblasti zaštite i zdravlja na radu veoma bitne kako bi „zaposleni stekli što više znanja a time i sigurniji i bezbjedniji rad, odnosno smanjenje rizika na najmanju moguću mjeru kako sebe tako i kolega“⁶.

---

⁶ Intervju, Bojana Kalezić, Stručno lice za ZZNR Radio televizije Crne Gore

Integrirani model bezbjednosti

Integrirani model bezbjednosti novinara odnosi se na sveobuhvatan pristup osiguravanju bezbjednosti novinara i ostalih zaposlenih u medijima u obavljanju njihovih profesionalnih dužnosti. Ovaj model uključuje različite aspekte sigurnosti kako bi se novinari zaštitili od fizičkih prijetnji, digitalnih rizika, psihičkog stresa i drugih opasnosti koje mogu proizaći iz novinarskog rada. Ključne komponente integriranog modela bezbjednosti novinara obuhvataju **fizičku bezbjednost**, koja podrazumijeva da zaposleni koje rade na terenu i u rizičnim područjima budu obučeni o rizicima, kao i da posjeduju posebnu zaštitnu opremu; **psihološku sigurnost**, koja podrazumijeva pristup servisima podrške za sve zaposlene koji su izloženi stresu i drugim sa radom povezanim problemima; **digitalnu sigurnost**, koja predstavlja zaštitu u onlajn prostoru; **razvijanje kulture bezbjednosti**, odnosno obavezu medijskih organizacija da promovišu kulturu bezbjednosti i edukuju zaposlene o važnosti poštovanja protokola i smjernica.

Integrirani model bezbjednosti novinara stavlja naglasak na holistički pristup koji uzima u obzir sve relevantne aspekte sigurnosti kako bi novinari mogli obavljati svoje profesionalne dužnosti s minimalnim rizicima. Ovaj pristup takođe podstiče saradnju između novinara, medija, organizacija za ljudska prava i drugih relevantnih aktera.

Pravna bezbjednost

Pravna sigurnost za zaposlene u medijima odnosi se na osiguravanje jasnih, pravednih i dosljednih pravnih normi i postupaka koji štite prava i interese novinara, urednika i drugih zaposlenih u medijskom sektoru. Ključni elementi te sigurnosti obuhvataju slobodu izražavanja, zaštitu radnih prava, sigurnost na radu, zaštitu od diskriminacije, pravo na pravnu pomoć, zaštitu od pravnih prijetnji poput SLAPP tužbi, pravo na pristup informacijama.

Svi ovi aspekti čine pravnu sigurnost u najširem smislu riječi. Ova vrsta sigurnosti ključna je za održavanje integriteta novinarstva i novinara, promovisanje slobode medija i poštovanje radnih prava zaposlenih. Ona pruža okvir koji omogućava novinarima da slobodno obavljaju svoj posao, istražuju, informišu javnost i izražavaju svoje stavove bez straha od neopravdanih pravnih sankcija ili pritiska.

Zaposleni u medijima u Crnoj Gori i dalje se suočavaju sa ozbiljnim izazovima kada je u pitanju njihov pravni status.

„Manjkavi ugovori o radu, otežano realizovanje prava iz radnih odnosa (prekovremeni rad, rad u dane državnih i vjerskih praznika, noćni rad i sl.) otežavaju rad i djelovanje zaposlenih u medijima. Takođe, imajući u vidu specifičnost djelatnosti, zaštita zaposlenih od različitih vrsta napada, uzrokovanih upravo obavljanjem svakodnevnih poslova i zadataka, predstavlja poseban izazov, pa bi lakši pristup pravnoj pomoći zaposlenima bio od velikog značaja za osnaživanje i popravljavanje njihovog statusa.“⁷

⁷ Intervju, advokat i pravni ekspert Mirko Bošković, 23.01.2024.

U Crnoj Gori mali broj medija ima ovakvu vrstu podrške zaposlenima, pa su zaposleni u medijima uglavnom upućeni na civilni sektor i esnafska udruženja kada im je neophodna pravna pomoć.

Određenu pravnu sigurnost i jačanje integriteta podstiču i odredbe Zakona o medijima kojima se omogućava pravo novinarima da odbiju da potpišu sadržaj koji je u suprotnosti sa etičkim načelima i da se sadržaj, suštinski izmijenjen tokom uredničke obrade, ne može objaviti pod njihovim imenom bez prethodne saglasnosti.

„Novinar ima pravo da odbije da pripremi, napiše ili učestvuje u oblikovanju medijskog sadržaja koji je suprotan zakonu i Kodeksu, uz pisano objašnjenje glavnom uredniku. Zbog razloga iz stava 1 ovog člana, novinaru ne može prestati radni odnos, ne može mu biti umanjena zarada ili naknada za rad, niti se može na drugi način staviti u nepovoljan položaj“⁸.

Potrebno je, takođe, raditi i na podizanju svijesti zaposlenih o pravima koja im pripadaju.

„Zaposleni bi trebalo da osjećaju veću slobodu u smislu pokretanja postupaka za zaštitu njihovih prava pred nadležnim organima. Različite vrste aktivnosti kroz koje bi se poslodavcima ukazivalo na nedostatke, takođe mogu biti od koristi, uz, naravno, konstantan rad na poboljšavanju legislativnog okvira.“⁹

Psihološka sigurnost

Psihološka sigurnost za zaposlene u medijima odnosi se na stvaranje radnog okruženja u kojem se oni osjećaju emocionalno sigurni, podržani i uključeni, a njihovo mentalno zdravlje zaštićeno. Ovaj koncept naglašava važnost pažnje prema emocionalnom blagostanju zaposlenih, posebno u industriji koja može biti izložena stresu, pritisku i emocionalnim izazovima.

Ključni aspekti psihološke sigurnosti u medijskom sektoru su:

Priznavanje stresa i prilagođavanje radnog opterećenja: Razumijevanje da novinari i drugi zaposleni u medijima mogu biti izloženi stresnim situacijama, pritiscima i emotivnim izazovima. Pružanje podrške i prilagođavanje radnih opterećenja kako bi se smanjio stres i osigurala ravnoteža između radnih zahtjeva i privatnog života.

Otvorena komunikacija i saradnja: Stvaranje atmosfere u kojoj se podstiče otvorena komunikacija između zaposlenih i menadžera. Mogućnost dijaloga o emocionalnim izazovima i pružanje podrške bez straha od osude.

Programi za očuvanje mentalnog zdravlja: Implementacija programa i resursa za očuvanje mentalnog zdravlja, uključujući obuke o upravljanju stresom, pružanje informacija o dostupnim resursima za mentalno zdravlje i podrška kroz psihološko savjetovanje.

⁸ Zakon o medijima (Sl. list CG, br. 82/2020), član 28

⁹ Ibid.

Prevenција i obrada stresa na radu: Pravilno upravljanje stresom na radnom mjestu, uključujući prepoznavanje rizičnih faktora, pružanje obuke o strategijama suočavanja i pružanje podrške zaposlenima u prevenciji i obradi stresa.

Fleksibilnost i rad od kuće: Razmatranje fleksibilnih radnih aranžmana i opcije rada od kuće kako bi se olakšala ravnoteža između profesionalnog i privatnog života.

Priznavanje posttraumatskog stresa: Prepoznavanje potrebe za priznavanjem i podrškom zaposlenima koji su svjedočili traumatičnim događajima ili koji su izloženi potencijalno stresnim situacijama.

Edukacija o mentalnom zdravlju: Edukacija o mentalnom zdravlju kako bi se smanjila stigmatizacija, povećala svijest o problemima mentalnog zdravlja i podstaklo traženje pomoći kad je to potrebno.

Psihološka sigurnost igra ključnu ulogu u očuvanju dobrobiti zaposlenih u medijima, doprinoseći produktivnosti, kreativnosti i opštem zadovoljstvu na radnom mjestu.

Poslodavci, međutim, još nisu prepoznali njen značaj.

„Medijski radnici nisu psihološki sigurni na svojim radnim mjestima, ali ni izvan njih, ne postoje servisi podrške koji bi pružali adekvatne usluge, kao što su psihološko savjetovanje, psihoterapeutske usluge i slično. Poslodavci se uopšte ne bave ovim pitanjima i mislim da nijedna medijska kuća u Crnoj Gori nema svog psihologa, a i ako ima, sigurna sam da kolege ne rade na psihosocijalnoj podršci, već možda u HR-u na selekciji i regrutaciji i slično.“¹⁰

Zaposleni u medijima pak smatraju da je zaštita psihološke sigurnosti ključna u unapređivanju uslova rada, budući da su stres i *burnout sindrom* (sindrom izgorijevanja na radnom mjestu) veoma česti u novinarskoj profesiji.

„Zaposleni su pod stresom svaki dan, jer su radni uslovi loši i jer se kao zaposleni osjećamo nezaštićeno i to onda narušava međuljudske odnose. Činjenica da nemamo radno vrijeme i konkretna zaduženja veoma često dovodi do takozvanog 'pregorijevanja', a to utiče i na međuljudske odnose u redakciji. Puno kolega kaže 'ja više ovo ne mogu'. Ovo je još teže kad znate da nema nikakve podrške, pa čak ni u smislu organizovanja takozvanih 'teambuilding' aktivnosti.“¹¹

Takav servis nudi Sindikat medija Crne Gore, i organizovano je više obuka u cilju osnivanja funkcionalnog servisa, konstantno je dostupna individualna podrška, a od 2023. godine stalno funkcioniše i Grupa za podršku.

„Pohađala sam najprije obuke u okviru servisa podrške, a onda sam postala i dio Grupe za podršku. Moram da kažem da sam uspjela da osvijestim sve one tehnike da pronađemo uzrok stresa i da ga savladamo. Preporučila bih i drugim kolegama da daju sebi šansu i uzmu učešće u nekoj od aktivnosti, kako bi shvatili ove vrste zaštite našeg zdravlja.“¹²

¹⁰ Intervju, psihološkinja Dragana Đokić, 24.01.2024. godine

¹¹ Učesnica Fokus grupe, 27.12.2023. godine

¹² Učesnik Fokus grupe, 27.12.2023. godine

Zaposleni u medijima su saglasni da se ovoj vrsti zaštite zdravlja ne pridaje ni malo značaja, jer nijedan poslodavac nema ovakav vid podrške. Neophodno je, kako kažu, što prije reagovati: „Trebalo bi se zaštititi ljudi koji rade u medijima, jer većina je već napustila profesiju, a poznato je da novinari žive kraće od drugih“¹³.

Uzročnici stresa su povezani sa profesijom, ali takođe ih determinišu i loši uslovi rada u medijima, o kojima postoje brojna istraživanja¹⁴.

„Dodatna presija je i nesigurnost da li ćete da primite platu, hoće li mediju biti blokiran račun, kako će opština usvojiti budžet i slično. To su uglavnom problemi zaposlenih u lokalnim javnim emiterima“¹⁵.

Preporuke psihologa su da svaka medijska kuća treba da ima psihologa koji bi bili na raspolaganju svakom zaposlenom.

„Da postoji određeni fond termina za individualne seanse na mjesečnom nivou za svakog zaposlenog, pa organizacija obuka za zaposlene, grupe samopodrške, mogućnost pružanja prve psihološke pomoći, intervencije u krizi i slično.“¹⁶

Stručna lica za zaštitu na radu navode da za psihološku zaštitu do sada nije bilo uslova.

„Što se tiče dijela edukacije u psihološkom smislu još uvijek ne postoje uslovi kako bi se adekvatno sprovele kod poslodavaca. U tom smislu taj vid edukacije bi trebalo sprovesti kroz redovne ljekarske preglede sa davanjem akcenta na kontrolu psihičkog zdravlja zaposlenih iz razloga što živimo u digitalnom vremenu gdje je fizički posao sveden na minimum, a izostaje komunikacija i druženje kroz rad. Iz svega ovoga više je na udaru psihičko zdravlje nego fizičko i prednost treba dati njemu.“¹⁷

Procjene rizika u medijskoj industriji

Procjene rizika u medijima igraju ključnu ulogu u osiguravanju bezbjednosti novinara i drugih zaposlenih u medijskom sektoru. Ove procjene su sastavni procesi identifikacije, analize i ocjene potencijalnih opasnosti ili rizika s ciljem donošenja informisanih odluka o sigurnosnim mjerama. Procjena rizika je skup aktivnosti čiji je glavni cilj identifikovanje i smanjenje rizika koji se vezuju za novinarsku profesiju, čime se povećava sigurnost zaposlenih u medijima. Funkcija procjena rizika je uvođenje prevencije u upravljanju rizicima, prije nego fokusiranje isključivo na reakciji.

Imajući u vidu sve češće napade na zaposlene u medijima, neophodno je da procjene rizika postanu dio standardnih procedura u obavljanju novinarskih zadataka. Pravovremena i sveobuhvatna procjena rizika je važna jer pored lične sigurnosti, obuhvata i zaštitu sigurnosti izvora, kolega i drugog osoblja u medijima.

¹³ Učesnik Fokus grupe, 27.12.2023. godine

¹⁴ Sindikat medija Crne Gore sprovodi redovna istraživanja o uslovima rada u medijima koja su dostupna na: www.sindikatomedija.me/publikacije

¹⁵ Učesnik Fokus grupe, 27.12.2023. godine

¹⁶ Intervju, psihološkinja Dragana Đokić, 24.01.2024. godine

¹⁷ Intervju, Bojana Kalezić, Stručno lice za ZNR Radio televizije Crne Gore

U Crnoj Gori ova vrste pripreme za novinarski rad još ne postoji, ali je Sindikat medija Crne Gore, 2022. godine izradio prvi skup takvih pravila u publikaciji „Smjernice za procjenu rizika za medijsku djelatnost: Izgradnja kulture bezbjednosti u Crnoj Gori“.

U tom dokumentu se navodi da su ključni bezbjednosni izazovi za rad u medijima izvještavanje sa protesta i demonstracija, prijetnje i fizički napadi, napadi u online sferi, izvještavanje o prirodnim nepogodama, kao i potreba za pravnom i psihološkom bezbjednošću. Dokument popisuje osnovne mjere zaštite koje dalje treba razrađivati na nivou redakcija.

Važan korak u tom smjeru napravio je nacionalni javni emiter Radio televizija Crne Gore, kada je u februaru 2023. godine uradio sveobuhvatan Akt o procjeni rizika za sva radna mjesta. Dokument nudi sadržajan pregled rizika povezanih sa radnim mjestima i identifikuje ona za koja se vezuje povećan rizik.

Radna mjesta na kojima je procjenom rizika ustanovljeno postojanje povećanog rizika, su novinar, novinar u desku, novinar saradnik, reporter, vozač, kamerman, snimatelj, sportski komentator, tehničari, električari¹⁸.

Dokument, međutim, ne stavlja poseban akcenat na specifičnosti novinarskog posla već se bavi tehničko-tehnološkim i sigurnosnim rizicima povezanim sa radnim prostorijama.

Adekvatna procjena rizika za medijsku djelatnost podrazumijeva pravilo da svaki medijski zadatak treba da prati identifikacija potencijalnih opasnosti, analiza rizika, identifikacija kontramjera i adekvatan komunikacioni plan.

„Procjena rizika sadrži listu identifikovanih prijetnji i njihovu vjerovatnoću u odnosu na konkretan novinarski zadatak. Listu prati i niz kontramjera koje treba da dovedu do ublažavanja ili potpunog suprostavljanja prijetnji. Procjena rizika treba da sadrži i komunikacioni plan, koji je jedan od najznačajnijih njenih djelova i podrazumijeva postojanje jasnih instrukcija o komunikacionim kanalima, dinamici javljanja, kao i osobama koje će biti zadužene za održavanje komunikacije.“¹⁹

Procjene rizika treba da budu dinamične i redovno ažurirane kako bi odražavale promjene u radnom okruženju i novim situacijama koje se mogu pojaviti tokom vremena. Medijski sektor mora ozbiljno pristupiti procjeni rizika kako bi zaštitio svoje zaposlene.

---

18 Radio televizija Crne Gore, Akt o procjeni rizika, februar 2023

19 Smjernice za procjenu rizika za medijsku djelatnost: Izgradnja kulture bezbjednosti u Crnoj Gori, Sindikat medija Crne Gore, 2022, url: <https://sindikatomedija.me/publikacije/izgradnja-kulture-bezbjednosti-u-crnoj-gori/>

INFORMISANOST ZAPOSLENIH O ZAŠTITI NA RADU

Istraživanje o informisanosti zaposlenih u medijima o zaštiti na radu sprovedeno je u periodu novembar 2023. – februar 2024. godine, dok je prikupljanje podataka i uspostavljanje metodologije počelo od septembra 2023. Anketa je distribuirana onlajn, a uzorak su činile sve dostupne adrese zaposlenih u medijima, adrese redakcija ili medija koje su bile javne, a anketu je poslata i članovima i članicama Sindikata medija Crne Gore, putem mejling liste. Anketa je upućena na preko 300 adresa, a odgovorilo je 75 zaposlenih u medijima. Anketa je bila anonimna i istraživački tim nije bio upoznat sa identitetom zaposlenih u medijima. Anketa je sačinjena iz nekoliko cjelina koje su bile posvećene različitim oblastima zaštite i zdravlja na radu, sa ukupno 20 pitanja otvorenog i zatvorenog tipa. Prilikom distribucije korišćen je namjerni uzorak i tzv. „snowball“ metoda, koja podrazumijeva da nakon popunjavanja ispitanik bude zamoljen da istu proslijedi drugim kolegicama i kolegama.

Od ukupnog broja ispitanika 64 odsto su bile žena, dok je 36 odsto bilo muškaraca. Najveći udio imaju ispitanici starosti između 31 i 40 godina, 24 odsto, zatim slijede oni starosti između 41 i 50 godina sa 22 odsto udjela. Ispitanici starosti između 20 i 30 godina čine 20 odsto, a između 51 i 60 osam odsto. U istraživanju je učestvovalo i jedan odsto ispitanika starijih od 60 godina. Prosječna starost ispitanika je 38,6 godina²⁰. Većina ispitanika je bilo iz centralnog dijela države, oko 80 odsto, dok je 12 odsto bilo iz južnog, a osam iz sjevernog dijela.

Kada je riječ o radnom stažu ispitanika, najveći udio su čini zaposleni u medijima koji su u novinarstvu 10 i više godine, oko 31 odsto, slijede zaposleni sa stažom između dvije i pet godina sa 19 odsto, zatim od 5 do 10 godina sa 16 odsto i manje od dvije godine sa četiri odsto udjela.

Najveći broj ispitanika je radio na televiziji, oko 41 odsto, slijede zaposleni u portalima sa 20 odsto, na radiju 12 odsto, novinama 10 odsto, dok oko 17 odsto ispitanika radi istovremeno za više medija.

Teme kojima se dominantno bave potpadaju pod domen *društva* sa udjelom od oko 42 odsto, slijede *politika* sa 24 i *kultura* sa osam odsto, dok ostatak navodi da prati više oblasti istovremeno.

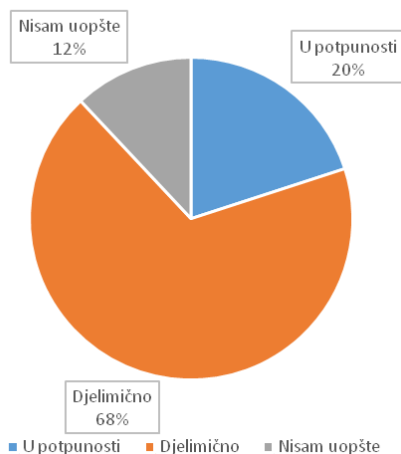
Kada je riječ o informisanosti o zaštiti na radu, čak 12 odsto navodi da uopšte nije informisana, dok velika većina od 68 odsto ima samo djelimične informacije. Potpunu informisanost navodi tek svaki peti ispitanika.

---

²⁰ Izračunavanje aritmetičke sredine u odnosu na ukupan broj ispitanika i njihovu pojedinačnu starost.

U kojoj mjeri smatrate da ste informisani o zaštiti na radu?

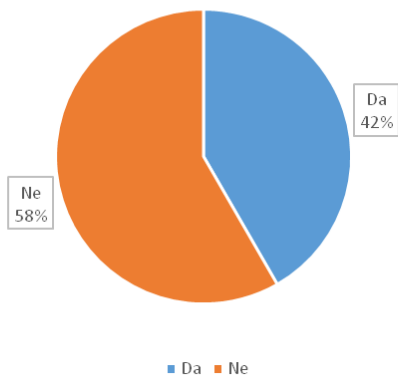

Na pitanje da li Vaš poslodavac ima posebne smjernice i protokole koji su fokusirani na smanjenje rizika povezanih sa radom, čak 57 odsto nije upoznato da takve interne politike postoje, dok 27 odsto smatra da tih politika ni nema. Tek 16 odsto je odgovorilo da poslodavac ima protokole, ali kada su upitani da napišu koje, većina njih nije navela konkretne protokole i smjernice koje se sprovode kod poslovača. Samo u jednom odgovoru navedeno je da poslodavac ima „protokole definisane za vanredne situacije koje potencijalno mogu ugroziti bezbjednost ili zdravlje u redakciji“.

Ovaj podatak ukazuje na to da zaposleni ili nisu uopšte ili nisu na adekvatan način informisani o internim dokumentima koji su usmjereni na smanjenje rizika povezanih sa novinarskim poslom, ako takve politike uopšte i postoje.

Da na njihovom trenutnom radnom mjestu postoji osoba koja je zadužena za zaštitu na radu zna tek svaki četvrti ispitanik, a podsjećamo da je zakonska obaveza svakog poslodavca da imenuje takvu osobu.

Da li ste pohađali neke obuke iz oblasti zaštite na radu?

Određene obuke iz oblasti zaštite i zdravlja na radu pohađalo je oko 42 odsto ispitanika i gotovo svi ispitanici navode da je bila riječ o obukama iz oblasti prve pomoći i rukovanja protiv-požarnom opremom.

Ispitanicima su postavljena pitanja i o određenim rizicima povezanim sa novinarskim poslom, te su upitani da li su saglasni da ti rizici postoje i da li se oni adekvatno adresiraju u redakcijama.

Da postoje jasna uputstva prilikom izvještavanja sa rizičnih događaja smatra tek svaki peti ispitanik, dok ostali ispitanici smatraju da ili uopšte nema takvih uputstava ili da su ona samo djelimična.

Kada je riječ o mladim novinarima, da oni prolaze obavezne obuke o rizicima prilikom dolaska u redakcije smatra tek svaki deseti ispitanik, dok velika većina smatra da takve prakse uopšte nema kod crnogorskih poslodavaca.

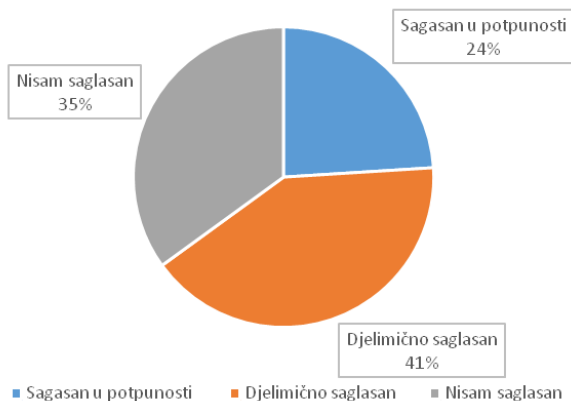
Takođe, 75 odsto ispitanika smatra da rad na portalima zahtijeva posebne mjere zaštite, a da su žene u novinarstvu izložene posebnim pritiscima smatra 85 odsto ispitanika.

Upitani da prokomentarišu zaštitu zaposlenih u tehnicima, ispitanici većinski navode (60 odsto) da ne postoje jasne procedure koje bi tretirale to pitanje.

Ispitani su iskazali i gotovo jedinstven stav (99 odsto) da zaštitu od onlajn nasilja (prijetnje i uvrede) redakcije treba da posvete mnogo više značaja. Takođe, ispitanici su većinski saglasni (96 odsto) da adekvatne procjene rizika mogu smanjiti broj incidenata.

Kada je riječ o stavu o profesiji, čak 65 odsto ispitanika smatra da je novinarstvo profesija u kojoj ne možete ostati cijeli radni vijek.

Novinarstvo je profesija u kojoj ne možete provesti cijeli radni vijek.

Istraživanje je pokazalo da su zaposleni uglavnom svjesni svih rizika koje nosi novinarski poziv, a koji su potvrđeni brojnim istraživanjima. Ono što nedostaje, kako i sami indirektno potvrđuju, jesu aktivnosti poslodavaca u tom smjeru. Ovo posebno jer su i sami naveli da mladi novinari ne prolaze obuke o rizicima pri dolasku u redakciju, kao i da nema jasnih protokola za zaposlene u tehnici i njihovu zaštitu. Takođe, onlajn nasilje je adresirano kao problem kome se ne pridaje dovoljno značaja, a ispitanici su gotovo jednoglasno naveli da procjene rizika (koje rade poslodavci) mogu dovesti do smanjenja broja incidenata. Sve ovo govori u prilog podatku da poslodavci treba mnogo više pažnje da posvete pitanjima zaštite i zdravlja na radu, naročito imajući u vidu specifičnosti novinarskog poziva i rizicima kojima su izloženi zaposleni.

„Istraživanja kažu da su najstresnija zanimanja hirurg, pilot i novinar.“

“Ključni psihosocijalni rizici novinarstva su upravo stres i niske plate što dalje rezultira negativnim psihološkim, socijalnim i fizičkim efektima. Količina radnih obaveza koje se moraju završiti u katkim vremenskim rokovima, finansijska nestabilnost, neizvjesnost opstanka na poslu. A svi znamo da se novinari nerijetko susreću sa prijetnjama i pritiscima. Sve su to neki od trigera stresa, a opšte je poznato da stres, naročito ako je dugoročni stalan, negativno utiče na naše mentalne i fizičke funkcije organizma.“

„Kad kažem novinarsko mislim na dvije stvari, na stres i na ljubav.“

„Prateći dio posla je stres sa kojima se često susrećemo, počev od redakcije, na ulici, na protestima, u razgovoru sa političarima, u razgovoru sa običnim ljudima. Nakon nagomilavanja stresa dođe do tog „pregorijevanja“ pa nakon izvjesnog vremena izgubite fokus interesovanja za posao kojim se bavite.. Često smo izloženi situacijama da nemamo adekvatnu opremu kada idemo na neke terene, ali nas vodi ta vrsta adrenalina. Tek kada se završi posao, vi shvatite da vam je život bio u opasnosti, da vi niste imali adekvatnu opremu, ali vi nemate vremena o tome da razmišljate.“

„Stalni osjećaj uznemirenosti, nelagode, strepnje koja je često prerastala u pravi strah za fizičku bezbjednost, nažalost obilježili su moju svakodnevicu minuile dvije godine. U takvo stanje sam dovedena nakon prije svega jedne duge, neprimjerene, prljave i agresivne kampanje koju su određene interesne grupe vodile protiv mene.“

„Bitka da se preživi ispod prosječne plate i konstantan pritisak i stres - ostave dugoročne, ozbljne posljedice po zdravlje. Ono što je podjednako loše jeste da utiče na svaki segment, 24 sata dnevno. Kada je riječ o kvalitetu života, obilježi i ono slobodno vrijeme.“

„Posao novinara je zahtjevan, nemamo fiksno radno vrijeme. Sve one društvene aktivnosti koje drugi ljudi mogu da praktikuju i uživaju u njima su u dobrom dijelu uksraćeni. Za nas ne postoji ni vikend, vrlo često se radi cijeli dan. Konstanto pod pritiskom brzine, tačnosti, provjere informacija.“

„Sindrom pregorijevanja“ stanje u kojima se nalaze novinari, nakon određenoog staža. Nakon odmora od 20 dana, po povratku na posao, ne osjećate da ste se odmorili, da ste bili odustni, rasterećeni.“

„Dosta mojih kolega u ranim četrdesetim ima problem sa hipertenzijom, sa raznim metaboličkim poremećajima, ja vjerujem da su sve to posljedice stresa.“

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Zaštita i zdravlje na radu ne smije se posmatrati isključivo kao pravna obaveza, već iz ugla odgovornog poslovanja. Investiranje u sigurnost zaposlenih ne samo da čini etički temelj, već i donosi dugoročne koristi kroz povećanje produktivnosti, zadovoljstvo zaposlenih i održivost organizacije. Zaštita i zdravlje na radu i procjena rizika za zaposlene u medijima važne su iz najmanje tri razloga:

1. Sigurnost zaposlenih

U medijskom sektoru, gdje novinari često rade na terenu, izlažući se različitim rizicima, procjena rizika i zaštita i zdravlje na radu postaju izuzetno važni. Identifikacija i procjena potencijalnih opasnosti, bilo da su to fizički rizici na terenu ili digitalni rizici vezani uz onlajn sigurnost, omogućuju poslodavcima stvaranje strategija zaštite kojima se minimalizuju rizici po zaposlene. Ovo je posebno ključno u situacijama gdje novinari izvještavaju iz konfliktnih područja ili rade na pričama koje uključuju izloženost opasnostima.

2. Očuvanje slobode medija

Zaštita i zdravlje na radu u medijima takođe doprinosi očuvanju slobode medija. Novinari, kamermani i drugi profesionalci u medijima često se suočavaju s izazovima kao što su prijetnje, fizički napadi ili digitalni napadi s ciljem ograničavanja njihove slobode izražavanja. Postojanje jasnih sigurnosnih protokola i zaštitnih mjera ne samo da štiti novinare, već i osigurava neometano izvještavanje o relevantnim temama, čime se čuva ključna uloga medija u demokratskom društvu.

3. Reputacija i odgovornost medijskih organizacija

Organizacije u medijskom sektoru koje ozbiljno pristupaju procjeni rizika i zaštiti na radu ne samo da čuvaju svoje zaposlene, već i čuvaju svoju reputaciju. Negativni događaji vezani uz povrede ili sigurnosne propuste mogu imati ozbiljne posljedice po imidž medijske kuće. Stvaranje sigurnog radnog okruženja pokazuje odgovornost prema zaposlenima i društvu te doprinosi izgradnji pozitivne percepcije organizacije. Sveukupno, važnost procjene rizika i zaštite i zdravlja na radu u medijima odražava se na ljudske aspekte, slobodu medija i poslovnu reputaciju.

PREPORUKE:

IZMJENE I DOPUNE ZAKONA O ZAŠTITI I ZDRAVLJU NA RADU I PODZAKONSKIH AKATA.

Izmjene su neophodne kako bi se obezbjedilo adekvatno adresiranje psihosocijalnih rizika na radnom mjestu. Trenutna praksa ne uključuje odgovarajuću procjenu ovih rizika, što stvara ozbiljne nedostatke u zaštiti zdravlja i bezbjednosti zaposlenih. Stoga, preporučuje se detaljna revizija zakona i podzakonske regulative kako bi se obezbjedilo da psihosocijalni rizici budu uključeni i na odgovarajući način tretirani u okviru sistema zaštite i zdravlja na radu. Ovo će pružiti bolju zaštitu zaposlenih od potencijalnih štetnih uticaja na njihovo mentalno i emocionalno zdravlje tokom obavljanja radnih aktivnosti.

OBUKA I EDUKACIJA.

Neophodno je kreirati i implementirati plan redovne obuke novinara i ostalih zaposlenih u medijima o specifičnim rizicima u ovoj branši, s posebnim naglaskom na rad na terenu, sigurnosti digitalnog novinarstva i postupcima u vanrednim situacijama.

BEZBJEDNOSNI PROTOKOLI.

Neophodno je razvijanje i redovno ažuriranje protokola koji obuhvataju sve aspekte rada u medijima.

ZAŠTITNA OPREMA.

Osiguranje odgovarajuće zaštitne opreme, poput prsluka s oznakama, kaciga, rukavica i drugih sredstava potrebnih za rad u opasnim uslovima.

PSIHOLOŠKA PODRŠKA.

Uspostavljanje servisa za podršku zaposlenima u svrhu pružanja psihološkog savjetovanja.

PРАВНА ЗАШТИТА.

Osiguranje pravne zaštite za novinare, uključujući informacije o njihovim pravima, pravne savjete u vezi s izvještavanjem o kontroverznim temama i potrebne procedure u slučaju pravnih napada.

EVALUACIJA I POVRATNE INFORMACIJE.

Redovna evaluacija implementiranih mjera kroz povratne informacije zaposlenih, izvještavanje o incidentima i prilagođavanje protokola stvarnim potrebama i promjenama u radnom okruženju.

PROMOVISANJE KULTURE BEZBJEDNOSTI.

Razvijanje kulture bezbjednosti koja podstiče svijest o važnosti zaštite i zdravlja na radu, odgovornog ponašanja i međusobne podrške među zaposlenima.

PROVJERA KVALITETA AKTA O PROCJENI RIZIKA.

Neophodno je da se sprovede kontrola urađenih Akata o procjeni rizika u medijskim organizacijama, ukoliko su oni donijeti.

IMENOVANJE ZAPOSLENIH ZA ZAŠTITU NA RADU.

Neophodno je da svi poslodavci u medijima imenuju zaposlene za zaštitu na radu i otvore dijalog sa predstavnicima zaposlenih o ovom pitanju.

Sve preporuke zajedno stvaraju sveobuhvatan pristup unapređenju zaštite i zdravlja na radu u medijskom sektoru, čime se štiti bezbjednost i dobrobit novinara u raznolikim radnim okruženjima crnogorskog medijskog sistema.

